

OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARINDA TÜRKÇE EĞİTİMİ: SANAL MÜZE ÖRNEĞİ*

Neslihan YÜCELŞEN **, Nermin AKASLAN ***, Duygu TOPAL ****, Ayşe GENÇ*****

ÖZET

Okul dışı öğrenme, planlı öğretim etkinliklerinin sınıf dışında yapılması veya dijital araçlar vasıtasıyla sınıf içinde yürütülmesidir. Geleneksel uygulamalara kıyasla iş birliğini destekleme, sosyal öğrenme, yaparak yaşayarak öğrenme gibi yönlerden üstün yanları bulunan okul dışı öğrenme için seçilen ortamlar kütüphane, müze, bilim merkezi gibi yerler olabileceği gibi sanal müzeler de olabilir. Bu çalışmada İstanbul Türk İslam Bilim ve Teknoloji Müzesinin sanal uygulaması okul dışı öğrenme ortamı olarak belirlenmiştir. Durum çalışmasıyla desenlenen araştırmanın çalışma grubunu bir devlet okulunda öğrenim gören kırk üç 6. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri, araştırmacılar tarafından tasarlanmış olan çalışma kağıtları ve değerlendirme formu aracılığıyla toplanmıştır. Çalışma sonucunda öğrencilerin sanal müzeyle ilişkilendirilmiş etkinliklerin temel dil becerilerini geliştirmesi konusunda olumlu görüşlere sahip oldukları varsısına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: okul dışı öğrenme, sanal müze, Türkçe eğitimi

TURKISH EDUCATION IN OUTSIDE SCHOOL LEARNING ENVIRONMENTS: VIRTUAL MUSEUM SAMPLE

ABSTRACT

Out-of-school learning is the execution of planned teaching activities outside the classroom or in the classroom through digital tools. The environments chosen for out-of-school learning, which have superior aspects such as supporting cooperation, social learning, learning by doing and experiencing compared to traditional applications, can be places such as libraries, museums, science centers, or virtual museums. In this study, the virtual application of Istanbul Turkish Islamic Science and Technology Museum was determined as an out-of-school learning environment. The study group of the research, which was designed as a case study, consisted of forty-three 6th grade students studying in a public school. The data of the study were collected through worksheets and an evaluation form designed by the researchers. As a result of the study, it was concluded that the students had positive opinions about the activities associated with the virtual museum in terms of developing basic language skills.

Keywords: out-of-school learning, virtual museum, Turkish education

*Bu çalışma, 1-3 Mart 2024 tarihleri arasında düzenlenmiş olan 9. Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Sempozyumu'nda sunulan aynı başlıklı sözlü bildirinin genişletilmiş hâlidir. Çalışmayı 2209-A kodlu Üniversite Öğrencileri Araştırma Programı kapsamında destekleyen Türkiye Bilimsel Teknolojik Araştırma Kurumu'na (TÜBİTAK) teşekkürlerimizi sunarız.

** Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, neslihanycelsen@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1914-662X.

*** Lisans Öğrencisi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, akaslannermin41@gmail.com, ORCID: 0009-0000-1290-7396.

**** Lisans Öğrencisi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, dygtopal26@gmail.com, ORCID: 0009-0002-9280-3806.

***** Lisans Öğrencisi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, genca2953@gmail.com, ORCID: 0009-0006-6259-6630.

Giriş

İçinde bulunduğumuz çağ bilginin anlamının değiştiği ve buna koşut olarak eğitimin yeniden yapılandığı bir zamandır. Küreselleşen dünyaya uyumlu bireylerin sahip olması gereken beceriler, başta 21. Yüzyıl Becerileri Ortaklığı (P21), Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), 21. Yüzyıl Becerilerinin Öğretimi ve Değerlendirilmesi (ATCS), Uluslararası Eğitimde Teknoloji Topluluğu (ISTE), Avrupa Komisyonu (EC) gibi kurum ve kuruluşlar olmak üzere tüm dünyada tartışılmaktadır (Gür vd., 2023). Eleştirel düşünme, problem çözme, iletişim ve iş birliğine açık olma, bilgi okuryazarı olma, yenilikleri takip etme gibi edimler yaşadığımız yüzyılda bireylerin sahip olması gereken beceriler içinde gösterilmekte ve başta okullar olmak üzere bu becerilerin kazandırılacağı ortamlar üzerinde düşünülmektedir.

Dünyadaki değişimler ülkemiz eğitim sistemine de yansımakta, çağın gereklerini karşılamaya yönelik çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalardan biri Millî Eğitim Bakanlığınca (MEB) hazırlanan “2023 Eğitim Vizyonu”dur. Oldukça kapsamlı bir çalışma olan 2023 Eğitim Vizyonu, erken çocukluk döneminden ortaöğretimin sonuna kadar olan süreçte ve yaşam boyu öğrenmede ulaşılması hedeflenen noktaları açıklayan bir belgedir. Belgedeki temalardan biri olan “Temel Eğitim” altında “Yenilikçi Uygulamalara İmkân Sağlanacak” hedefinin 2. eylemi “Okulların, bölgelerindeki bilim merkezleri, müzeler, sanat merkezleri, teknoparklar ve üniversitelerle iş birlikleri artırılacaktır” şeklinde açıklanmıştır. “Ortaöğretim” temasında ise “Akademik bilginin beceriye dönüşmesi sağlanacak” hedefi yer almaktadır. Bu hedef şöyle açıklanmıştır: “Doğal, tarihî ve kültürel mekânlar ile bilim-sanat merkezleri ve müzeler gibi okul dışı öğrenme ortamlarının, eğitim/öğretim programlarında yer alan kazanımlar doğrultusunda daha etkili kullanılması sağlanacaktır” (MEB, 2023a). Bu hedefler ve eylemlerle eğitim öğretim faaliyetlerinin önceden hazırlanmış ayrıntılı bir plana uyularak geleneksel eğitim ortamları dışında gerçekleştirilmesini karşılayan okul dışı öğrenme üzerinde durulduğu görülmektedir.

İlgili belge, bir bölümü önceki senelerde MEB tarafından yayımlanan il bazlı okul dışı öğrenme ortamı kılavuzlarının sayısını artırmıştır. Yayımlanan yeni kılavuzlarda 2023 Eğitim Vizyon Belgesinde yer alan hedeflere dikkat çekilmiştir (MEB, 2023b; MEB, 2023c). Okul dışı öğrenmeyle akademik çalışmalar da artmaya başlamıştır. Bununla beraber ilgili çalışmalar tarandığında araştırmaların genellikle fen bilgisi eğitimi alanında toplandığı görülmektedir (Laçın Şimşek, 2011; Tatar ve Bağrıyanık, 2012; Yavuz ve Kıyıcı, 2012; Erentay, 2013; Karademir, 2013; Ay, Anagün ve Demir, 2015; Gürsoy, 2015; Erten ve Taşçı, 2016; Çiçek ve Saraç, 2017; Kubat, 2018). Saraç (2017) ve Ustabulut (2021) da fen eğitiminin okul dışı öğrenme ortamı çalışmalarında ön planda olduğunu desteklemektedir. Bu durumun temel nedeni fen bilimleri eğitiminin günlük yaşamla olan sıkı ilişkisinin okul dışında sezdirilerek öğretiminin diğer alanlara kıyasla daha elverişli olması olarak açıklanmaktadır (Erten ve Taşçı, 2016).

Türkçe dersine yönelik okul dışı öğrenme ortamı odaklı az sayıda çalışma bulunmakta ve bu durumun sonucu olarak Türkçe derslerinin okul dışı öğrenme ortamlarında nasıl işlenebileceğini örneklendiren etkinliklere sık rastlanmamaktadır. Bayburtlu (2020), Türkçe dersi ünitelendirilmiş yıllık planlarda okul dışı öğrenme ortamlarının yer alma durumunu incelediği araştırmasında Türkçe derslerinin okul dışı öğrenme ortamlarında neredeyse hiç işlenmediği sonucuna ulaşmıştır. Bolat ve Köroğlu (2020), Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarıyla ilgili görüşlerini aldığı çalışmalarında öğretmenlerin okul dışı öğrenme ortamlarının önemi, planlanma ve değerlendirme süreciyle ilgili bilgilere sahip olmalarına karşın uygulama konusunda yetkin olmadıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Türkçe eğitimi alanında okul dışı öğrenme ortamlarını odak alan fazla çalışma olmaması, var olan çalışmaların uygulamalı değil kuramsal olması ve il bazlı kılavuzlarda etkinlik örneklerinin eksikliği bu alanda çalışmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çünkü okul dışı

öğrenmenin geleneksel öğrenmeye kıyasla önemli üstünlükleri bulunmaktadır. Her şeyden önce okul dışı öğrenme, öğrencilerin yaşam içinde karşılaştıkları sorunlara çözüm üretebilmesine yardımcı olur (Dib, 1988). Öğrenciler sınıflarından farklı bir öğrenme ortamında daha ilgili, meraklı ve heyecanlı olurlar (Buyurgan, 2017). Böylesi ortamlarda iş birliği yapma olasılıkları yüksektir ve bu da akranlarıyla iletişim kurmalarını gerektirir. Ek olarak okul dışı etkinlikler öğretim programının şekillendiği yapılandırmacı yaklaşımın gerektirdiği gibi öğrenme ortamını zenginleştirerek öğrencileri aktif kılar (Maden, 2012). Tüm bunların yanında okul dışı öğrenme, etkinlik temelli öğrenme yaklaşımını, eleştirel düşünmeyi, teorik bilgiyi pratiğe dönüştürmeyi destekleyen yaratıcı bir öğrenme sürecidir. Bu öğrenme sürecini bir okul gezisinden ayıran, öğretim programlarındaki kazanımlara uygun olarak hazırlanması ve planlı olmasıdır. Okul dışı öğrenme ortamlarında işlenecek iyi yapılandırılmış ders planları öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimlerine katkı sağlayabilir.

Okul dışı öğrenme hastane, bilim merkezi gibi kamusal alanlarda; botanik bahçe, oyun parkı gibi açık ortamlarda veya sanal müze gibi dijital ortamlarda gerçekleştirilebilir (Şen, 2019, s. 6). Sanal müzeler, erişim noktalarının çeşitliliği sayesinde kullanıcılarla geleneksel iletişimin ötesine geçebilen, gerçek yer ve zamandan bağımsız alanlardır (Andrews & Schweibenz, 1998). Sanal müze gezmek zamanlama ve planlama üzerinde çok fazla çaba harcamayı gerektirmediğinden ekonomiktir. Ayrıca öğretmenlerde öğrencileri kontrol altında tutma endişesi yaratmadığı için hazırlanan etkinlik planına uygun biçimde ilerleme olasılığı yüksektir.

Bu çalışmada İstanbul İslam Eserleri Bilim ve Teknoloji Müzesi'nin sanal uygulaması okul dışı öğrenme ortamı olarak belirlenmiştir. Prof. Dr. Fuat Sezgin tarafından hazırlanan müzede coğrafya, matematik, gök bilimi, fizik gibi birçok alanda yapılmış önemli icatların modelleri bulunmaktadır. Müzenin zenginliği, birden çok temada faydalanılabilecek içeriğe sahip olması ve Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programında (MEB, 2024) üretim atölyesi çalışmalarının okul içinde yapılabileceği gibi okul dışı öğrenme ortamlarında da yürütülebileceği vurgulanmış olması, çalışma ortamı olarak belirlenmesinde etkili olmuştur.

Araştırmanın amacı, çalışma grubundaki ortaokul öğrencilerinin İstanbul İslam Eserleri Bilim ve Teknoloji Müzesi'nin sanal uygulamasıyla zenginleştirilmiş Türkçe dersi hakkında aşağıda sıralanmış sorular bağlamındaki görüşlerini alarak bir durum belirlemesi yapmaya çalışmaktır.

1. Katılımcıların sanal müze gezme deneyimi hakkındaki görüşleri nelerdir?
2. Katılımcıların gezdikleri müze temel alınarak tasarlanan etkinliklerin dinleme becerilerine etkileri hakkındaki görüşleri nelerdir?
3. Katılımcıların gezdikleri müze temel alınarak tasarlanan etkinliklerin konuşma becerilerine etkileri hakkındaki görüşleri nelerdir?
4. Katılımcıların gezdikleri müze temel alınarak tasarlanan etkinliklerin yazma becerilerine etkileri hakkındaki görüşleri nelerdir?
5. Katılımcıların gezdikleri müze temel alınarak tasarlanan etkinliklerin okuma becerilerine etkileri hakkındaki görüşleri nelerdir?
6. Katılımcıların gezdikleri müze temel alınarak tasarlanan etkinliklerin söz varlıklarına etkileri hakkındaki görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasıyla desenlenmiştir. Durum çalışmaları araştırmacılara bir olaya müdahale etmeden derinlemesine inceleme, anlama ve katılımcı üzerindeki etkisi hakkında yorum yapabilme şansı tanıdığından dolayı eğitim alanında yapılan araştırmalarda sıklıkla tercih edilmektedir (Akar, 2017, s. 140). Bu araştırmanın durum çalışması olarak desenlenmesinin temel nedeni, araştırmacıların sanal müzelerin sınıf içi etkinliklerde kullanım durumlarını ve çalışma grubu üzerindeki etkilerini anlamak ve meslek yaşamlarında benzer etkinlikler düzenleme konusunda karar verebilmelerinin yolunu açmaktır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul'da bulunan bir devlet okulunda 6. sınıfa devam eden 43 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde, elverişli örnekleme yoluna gidilmiştir. Araştırmacıların Öğretmenlik Uygulaması dersi kapsamında stajyer olarak görevli buldukları okulda, derslerini düzenli olarak takip ettikleri öğrenciler, örneklem olarak seçilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada araştırmacılar tarafından tasarlanan etkinlikler ve ders değerlendirme formu, veri toplama aracı olarak kullanılmıştır (Ek-2, Ek-3). Etkinliklerin çalışmanın amacına, sınıf düzeyine, temaya, öngörülen süreye, kazanımlara uygun olup olmadığının belirlenebilmesi için Türkçe Eğitimi alanından iki uzmanın görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri, uygulaması planan etkinliklerin, belirtilen ölçütler açısından bir düzeltmeye ihtiyaç duymadığı konusunda birleşmiştir. Bu nedenle geri bildirimler sonrasında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Veri Toplama Süreci

Çalışma için tasarlanan etkinlikler ve ders değerlendirme formu, katılımcı sayısı dikkate alınarak çoğaltılmıştır. Araştırmacılar, etkinlik planına (Ek-1) bağlı kalarak uygulamayı sınıf ortamında yürütmüşlerdir. Uygulama iki ders saati boyunca sürmüştür. İlk ders saatinde sanal müze ve yapılacak olan uygulama hakkında öğrencilere bilgi verilmiş, öğrenciler, gerekli hazırlığın yapılması konusunda yönlendirilmiş, müze gezisi yapılmıştır. İkinci ders saatinde ise öğrenciler çalışma kağıtlarını ve değerlendirme formlarını doldurmuşlardır.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin analizinde betimsel çözümlenmeden faydalanılmıştır. Betimsel analizde elde edilen veriler, araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebilir ya da araştırma sürecinde kullanılan boyutlar dikkate alınarak sunulabilir. Veri analizi yapılırken Yıldırım ve Şimşek (2013) tarafından önerilen işlem basamakları izlenmiştir:

1. *Analiz için çerçeve oluşturma*: Bu aşamada değerlendirme formunda yer alan maddeler, birer kategori olarak belirlenmiştir.
2. *Verilerin çerçeveye işlenmesi*: İkinci aşamada öğrencilerin değerlendirme formu üzerinde yaptığı işaretlemeler incelenmiş ve yapılan işaretlemeye karşılık gelen sayılar kategoriler altına işlenmiştir. Formun açık uçlu olan son maddesine verilen yanıtlar ise anahtar sözcükleri dikkate alınarak kodlanmış ve örnek cümleler seçilmiştir.
3. *Bulguların tanımlanması*: Üçüncü aşamada kategoriler altına işlenen veriler için grafikler oluşturulmuştur.
4. *Bulguların yorumlanması*: Son aşamada grafikler yorumlanmıştır.

Etik Kurul İzni

Çalışma, araştırma ve yayın etiğine uygun biçimde yürütülmüş, aşağıda bilgileri verilen kuruldan etik kurul izni alınmıştır.

Kurul adı = İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Karar sayısı ve tarihi= 2024/1, 23.01.2024

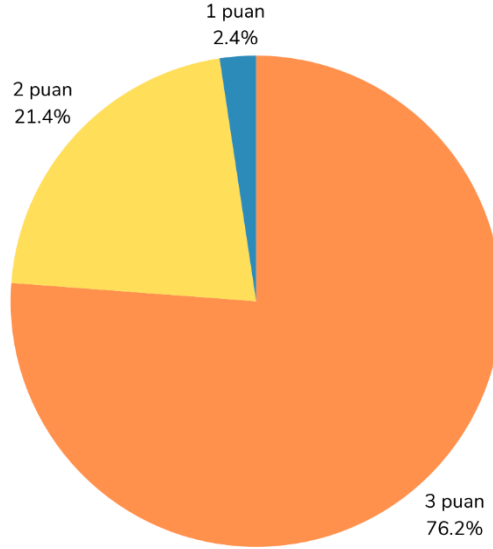
Belge sayı numarası= E-38510686-050.04-2400007744

Bulgular

Bu başlık altında katılımcıların ders değerlendirme formunda yer alan 9 maddeye verdikleri puanlar ve form sonundaki açık uçlu soruya verdikleri yanıtlardan ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. Alt başlıklarda yer alan grafiklerdeki puanlar katılımcıların beğenme düzeyini ifade etmektedir. 3 puan en yüksek, 1 puan en düşük beğeniye denk gelmektedir.

Katılımcıların Sanal Müze Gezme Fikrini Beğenme Durumlarına İlişkin Bulgular

Ders değerlendirme formunun ilk maddesi katılımcıların sanal müze gezme fikrini beğenme durumlarıyla ilgilidir. İlk maddeye verilen puanların oranını gösterir grafiğe aşağıda yer verilmiştir.

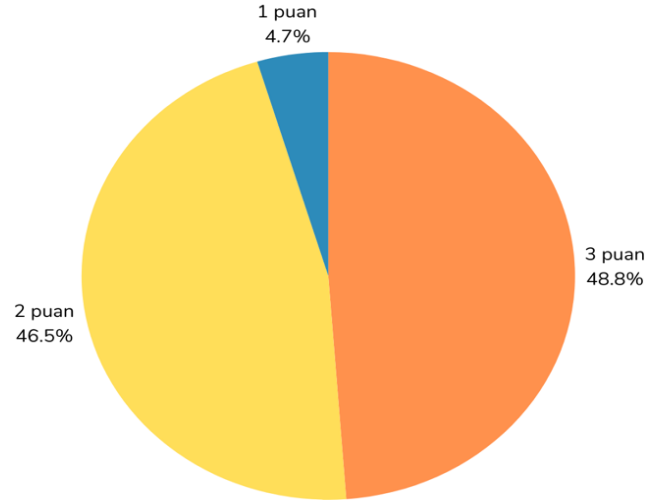

Şekil 1. Katılımcıların Sanal Müze Gezme Fikrini Beğenme Durumları

İlk maddeye verilen puanlara göre katılımcıların büyük bölümü (%76.2) sanal müze gezme fikrini beğenmiştir. Katılımcıların bir bölümü (%21.4) sanal müze gezme fikrini kısmen beğenirken yalnızca %2.4'ü sanal müze gezme fikrine 1 puan vererek bu fikri beğenmediğini ifade etmiştir.

İstanbul Türk İslam Bilim ve Teknoloji Müzesinin Katılımcıların İlgilerini Çekmesi Durumuna İlişkin Bulgular

Ders değerlendirme formunun ikinci maddesiyle sanal müze olarak seçilen İstanbul Türk İslam Bilim ve Teknoloji Müzesinin katılımcıların ilgisini çekip çekmediği anlaşılmasına çalışılmıştır. İkinci maddeye yapılan işaretlemelerin sonucunu gösterir grafik aşağıda yer almaktadır.

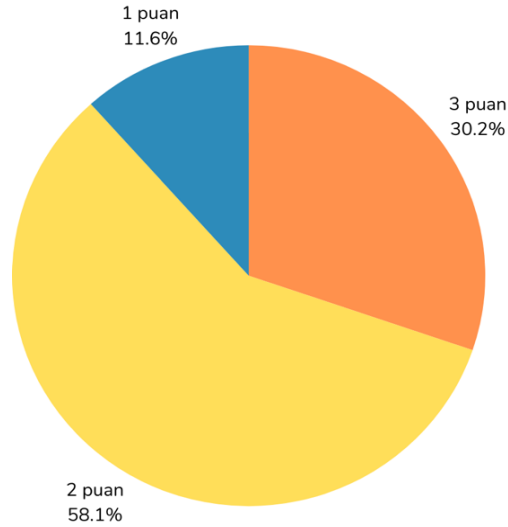

Şekil 2. Türk İslam Bilim ve Teknoloji Müzesinin Katılımcıların İlgisini Çekme Durumu

Katılımcıların yarısına yakını (%48.8) uygulama için seçilen müzenin ilgisi çektiğini, yakın oranda katılımcı (%46.5) müzenin kısmen ilgisini çektiğini ifade etmiştir. Katılımcılardan yalnızca %4.7'si müzenin ilgisini çekme durumuna 1 puan vermiştir.

Hazırlanan Etkinliklerin Katılımcıların Konuşma Becerisine Katkı Sağlamasına İlişkin Bulgular

Ders değerlendirme formunun üçüncü maddesiyle katılımcılardan yapılan sanal müze temelli uygulamanın konuşma becerilerine katkı sağlayıp sağlamadığını puanlamaları beklenmiştir. Üçüncü maddeye yapılan işaretlemelerin sonucunu gösterir grafiğe aşağıda yer verilmiştir:

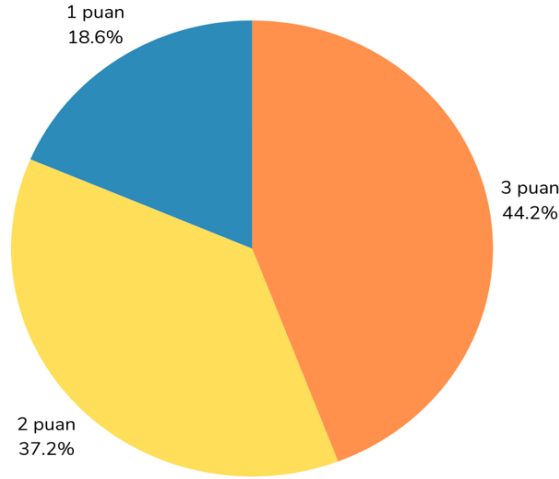
Şekil 3. Uygulamanın Konuşma Becerisine Katkı Sağlama Durumu

Katılımcıların üçte birine yakını (%30.2) yapılan uygulamanın konuşma becerisine katkı sağladığını düşünmektedir. Katılımcıların yarısından fazlası (%58.1) uygulamanın konuşma becerisine katkısının kısmi olduğunu ifade etmiştir. Az sayıda katılımcı (%11.6) uygulamanın konuşma becerisine katkı sağlaması durumuna 1 puan vermiştir.

Hazırlanan Etkinliklerin Katılımcıların Dinleme Becerisine Katkı Sağlamasına İlişkin Bulgular

Ders değerlendirme formunun dördüncü maddesiyle katılımcılardan yapılan sanal müze temelli uygulamanın dinleme becerilerin katkı sağlayıp sağlamadığını puanlamaları

beklenmiştir. Dördüncü maddeye yapılan işaretlemelerin sonucunu gösterir grafiğe aşağıda yer verilmiştir:

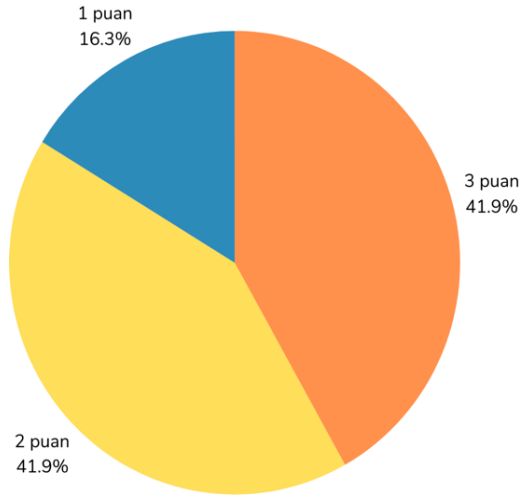

Şekil 4. Uygulamanın Dinleme Becerisine Katkı Sağlama Durumu

Katılımcıların büyük bölümü (%44.2) yapılan uygulamanın dinleme becerisine katkı sağladığını düşünmektedir. Katılımcıların üçte birinden fazlası (%37.2) uygulamanın dinleme becerisine katkısının kısmi olduğunu ifade etmiştir. Katılımcı bir bölümü (%18.6) uygulamanın dinleme becerisine katkı durumuna 1 puan vermiştir.

Hazırlanan Etkinliklerin Katılımcıların Yazma Becerisine Katkı Sağlamasına İlişkin Bulgular

Ders değerlendirme formunun beşinci maddesiyle katılımcılardan yapılan sanal müze temelli uygulamanın yazma becerilerine katkı sağlayıp sağlamadığını puanlamaları beklenmiştir. Beşinci maddeye yapılan işaretlemelerin sonucunu gösterir grafiğe aşağıda yer verilmiştir:

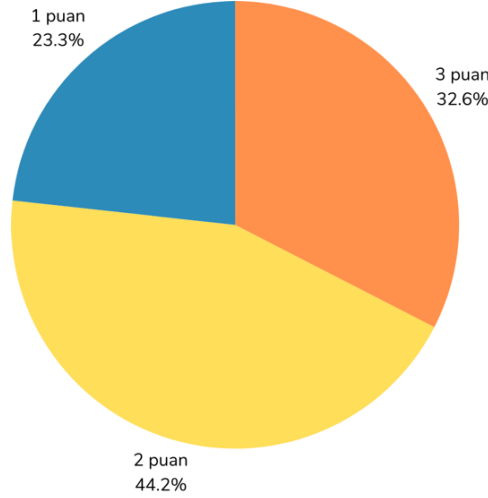

Şekil 5. Uygulamanın Yazma Becerisine Katkı Sağlama Durumu

Katılımcıların bir bölümü (%41.9) yapılan uygulamanın yazma becerisine katkı sağladığını düşünmektedir. Aynı oranda katılımcı (%41.9) uygulamanın yazma becerisine katkısının kısmi olduğunu ifade etmiştir. Az sayıda katılımcı (%16.3) uygulamanın yazma becerisine katkı durumuna 1 puan vermiştir.

Hazırlanan Etkinliklerin Katılımcıların Okuma Becerisine Katkı Sağlamasına İlişkin Bulgular

Ders değerlendirme formunun altıncı maddesiyle katılımcılardan yapılan sanal müze temelli uygulamanın okuma becerilerine katkı sağlayıp sağlamadığını puanlamaları beklenmiştir. Altıncı maddeye yapılan işaretlemelerin sonucunu gösterir grafiğe aşağıda yer verilmiştir:

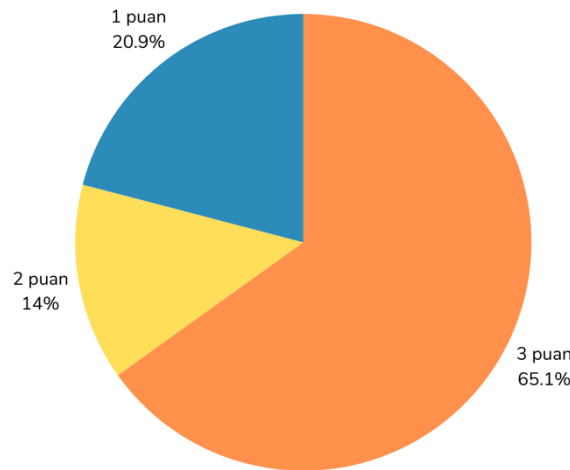

Şekil 6. Uygulamanın Okuma Becerisine Katkı Sağlama Durumu

Katılımcıların yaklaşık 3'te 1'i (%32.6) yapılan uygulamanın okuma becerisine katkı sağladığını düşünmektedir. Katılımcıların yarısına yakını (%44.2) uygulamanın okuma becerisine katkısının kısmi olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların bir bölümü (%23.3) uygulamanın yazma becerisine katkı durumuna 1 puan vermiştir.

Hazırlanan Etkinliklerin Katılımcıların Yeni Sözcük ve Kavramlar Öğrenmesine Katkısına İlişkin Bulgular

Ders değerlendirme formunun yedinci maddesiyle katılımcılardan yapılan uygulamanın yeni sözcük ve kavramlar öğrenmelerine katkı sağlayıp sağlamadığını puanlamaları beklenmiştir. Yedinci maddeye yapılan işaretlemelerin sonucunu gösterir grafiğe aşağıda yer verilmiştir:

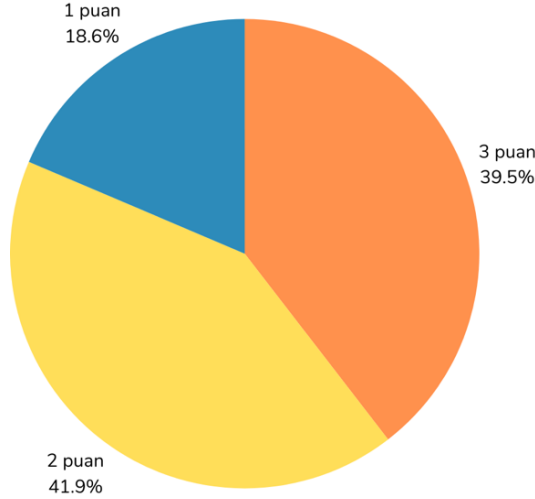
Şekil 7. Uygulamanın Yeni Sözcük ve Kavram Öğrenmeye Katkı Sağlaması Durumu

Katılımcıların büyük bölümü (%65.1) yapılan uygulamayla yeni sözcük ve kavram öğrenilebileceğini ifade etmiştir. Kalan katılımcıların bir bölümü (%14) kısmen yeni sözcük ve

kavram öğrenilebileceğini düşünürken diğer bölümü (%20.9) bu maddeye 1 puan vererek sorgulanan durumu olumsuz değerlendirmiştir.

Sanal Müze Etkinliklerinin Türkçe Dersine Duyulan İlgiye Katkısına İlişkin Bulgular

Ders değerlendirme formunun sekizinci maddesiyle katılımcılardan yapılan sanal müze temelli uygulamanın Türkçe dersine duydukları ilgiye katkı sağlayıp sağlamadığını puanlamaları beklenmiştir. Sekizinci maddeye yapılan işaretlemelerin sonucunu gösterir grafiğe aşağıda yer verilmiştir:

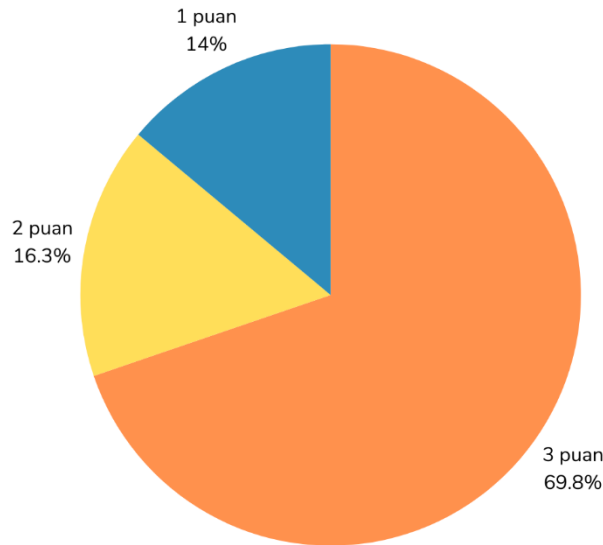

Şekil 8. Uygulamanın Türkçe Dersine Duyulan İlgiye Katkı Sağlaması Durumu

Katılımcıların bir bölümü (%39.5) yapılan uygulamanın Türkçe dersine duyduğu ilgiyi artırdığını ifade etmiştir. Yakın oranda katılımcı (%41.9) uygulamanın derse olan ilgisini kısmen artırdığını gösteren puanlama yapmıştır. Az sayıda katılımcı (%18.6) uygulamanın derse olan ilgisini artırması durumuna 1 puan vermiştir.

Katılımcıların Benzer Uygulamalara Katılmak İsteme Durumuna İlişkin Bulgular

Ders değerlendirme formunun dokuzuncu maddesiyle katılımcılardan yapılan sanal müze temelli uygulamaya benzer uygulamalara katılma isteklerini puanlamaları beklenmiştir. Dokuzuncu maddeye yapılan işaretlemelerin sonucunu gösterir grafiğe aşağıda yer verilmiştir:

Şekil 9. Benzer Uygulamalara Katılmak İsteme Durumu

Katılımcıların büyük bölümü (%69.8) yapılan uygulamaya benzer uygulamalara da katılmak istediğini belirtmiştir. Az sayıda katılımcı (%16.3) sorgulanan durumla ilgili isteğinin kısmi olduğunu ifade etmiştir. Yakın oranda katılımcı (%14) ise benzer uygulamalara katılma isteği durumuna 1 puan vermiştir.

Katılımcıların Ders Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Bulgular

Ders değerlendirme formunun onuncu maddesinde katılımcılardan ders hakkında genel bir değerlendirme yapmaları beklenmiş fakat maddenin yanıtlanması zorunlu tutulmamış; gönüllülük esasına dayalı olduğu hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Katılımcılardan 8'i ders değerlendirmesi yapmamıştır. 35 katılımcının değerlendirmesiyle yapılan analiz Tablo 1'de gösterilmiştir:

Tablo 1. Katılımcıların Ders Hakkındaki Görüşleri

Kod	f
Güzel bir dersti.	11
Bilgilendirici bir dersti.	9
Eğlenceli bir dersti.	8
Benzer derslere katılma isteği uyandıran bir dersti.	4
İlgi çekici bir dersti.	3
Sanal müzelere ilgi duymamı sağlayan bir dersti.	3
Savaş teknolojisi alanında daha fazla bilgi edinmek istediğim bir dersti.	3
Sanal olarak gezdiğim müzeyi gerçekte de görme isteği uyandıran bir dersti.	2
Tarihe ilgi duymadığım için katkı sağlayamadığım bir dersti.	1

Katılımcılardan 11'i dersin "verimli/güzel" geçtiğini ifade etmiştir:

K15: "Sanal müze gezisi fikrini çok beğendim, gayet güzel bir fikir. Bu sanal gezi sayesinde yeni bilgiler öğrendim. Ayrıca anlatımı yapan hoca çok güzel yaptı. Yani genel olarak çok güzel bir sanal geziydi."

Katılımcılardan 9'u dersi "bilgilendirici" olarak nitelendirmiştir:

K20: "Kültürüme katkı sağlıyor, bunlar gibi buluşların bize ve dünyaya katkı sağlıyor. Buluşları güzel."

8 katılımcı dersi eğlenceli bulmuştur:

K9: "Birden çok bilgi edindim. Bir sürü yeni şey öğrendim. Hoşuma gitti bu ders, eğlenceli. Eskiden kullanılan eşyaları öğrendik. Sanal müzeyi sevdim. Teşekkürler."

4 katılımcı, dersin benzer derslere katılma isteği uyandırdığını söylemiştir:

K7: "Müze gezisi derste ilgimi çekti ve bir daha yapmak isterdim."

Katılımcılardan 3'ü için ders, ilgi çekicidir:

K18: "Ders ilgi çekici, güzel."

3 katılımcı dersin sanal müzelere ilgi duymasının yolunu açtığını belirtmiştir:

K27: "Keşke bütün dersler böyle olsa. Ben çok beğendim sanal müzeyi. Evde de mutlaka bir tane daha gezeceğim. Çok keyifliydi."

3 katılımcı, derste öğrendiklerine ek olarak savaş teknolojisi alanında daha fazla bilgi edinme istediği duyduğunu dile getirmiştir:

K29: “Savaş bölümünde daha çok silahlar olsaydı daha çok beğenirdim. Çok da iyi anlattılar.”

Katılımcılardan 2’si sanal müzeyi gezdikten sonra müzeyi ziyaret etme isteği duyduğunu ifade etmiştir:

K10: “Geçmişe gittim gibi... Sadece benim tek isteğim burayı gerçekte de görmek isterim.

1 katılımcı tarihe ilgi duymadığı için dersin ilgisini çekmediğini belirtmiştir:

K6: “Sanal müze gezmek eğlenceliydi fakat tarihi eserlere pek ilgim olmadığı için bana çok hitap etmedi.”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada okul dışı öğrenme ortamı olarak seçilen İstanbul İslam Eserleri Bilim ve Teknoloji Müzesi, sanal uygulaması kullanılarak 6. sınıf öğrencileriyle gezilmiş ve katılımcıların temel dil becerilerini geliştirebilecek etkinlikler yapılmıştır. Öğrenme süreci; etkinlik öncesi, etkinlik sırası ve etkinlik sonrası olarak tasarlanmış; uygulama sonunda öğrencilerin görüşleri alınarak çalışma sonlandırılmıştır.

Okul dışı öğrenme genellikle fen eğitimi ve okul öncesi eğitimi ile ilişkilendirilmektedir. Türkçe eğitimi alanında bu konuda yapılmış sınırlı sayıda akademik çalışma vardır. Bu çalışmanın odak noktası olan Türkçe eğitiminde sanal müze uygulamasına benzer bir araştırmaya ise rastlanmamıştır. Çıldır (2016), ortaokul öğrencilerinin yazma becerilerini geliştirmeye çalıştığı araştırmasında, müze eğitimi bağlamında yapılan yazma çalışmalarının, geleneksel yazma etkinliklerine göre öğrencilerin kompozisyon yazma becerilerini geliştirmede daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada katılımcılar, etkinliklerin temel dil becerilerine olan etkileri hakkındaki maddeleri yüksekten düşüğe konuşma, yazma, dinleme ve okuma olarak puanlamışlardır. Sonuç olarak öğrenciler, katıldıkları uygulamanın yazma becerilerini geliştirebileceğini düşünmektedir. Katılımcılar tarafından yapılan değerlendirmenin diğer sonuçlarına göre:

- Öğrencilerin tamamına yakını sanal müze gezme fikrini beğendiğini ifade etmiştir.
- Öğrencilerin yarısına yakını seçilen sanal müzenin çok ilgisini çektiğini; yakın oranda öğrenci ise kısmen ilgisini çektiğini belirtmiştir.
- Öğrencilerin çok büyük bir bölümü, yapılan etkinliklerin yeni sözcük ve kavramların öğrenilmesinde etkili olduğunu düşünmektedir.
- Öğrenciler, benzer etkinliklere katılmak istemektedir.

Çalışmada ulaşılan sonuçlara göre getirilebilecek öneriler şunlardır:

- Öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun okul dışı öğrenme ortamlarının belirlenebilmesi için görüşlerine başvurulabilir.
- Farklı öğrenme ortamı, tema ve sınıf düzeyleri için benzer etkinlikler hazırlanabilir.

Kaynakça

- Akar, H. (2017). Durum çalışması. İçinde Saban, A. ve Ersoy, A. (Ed.). *Eğitimde nitel araştırma desenleri* (139-177). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Andrews, J. & Schweibenz, W. (1998). New media for old masters: the kress study collection virtual museum project. *Art Documentation*, 17(1), 12-27.
- Ay, Y., Anagün, Ş.S. & Demir, Z.M. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının fen öğretiminde okul dışı öğrenme hakkındaki görüşleri. *Turkish Studies*, 10(15), 103-118.

- Bayburtlu, Y. S. (2020). Okul dışı öğrenme ortamlarının Türkçe dersi ünitelendirilmiş yıllık planlarına yansımaları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(5), 3835-3852.
- Bolat, Y. & Köroğlu, M. (2020). Türkçe ve Türk dili edebiyatı öğretiminde okul dışı öğrenmenin farklı değişkenlerle incelenmesi: öğretmenler üzerine bir araştırma. *Rumeli Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 31, 94-107.
- Buyurgan, S. (2017). Verimli bir müze ziyaretini nasıl gerçekleştirebiliriz? *Millî Eğitim Dergisi*, 46(214), 317-343.
- Çıldır, B. (2016). Müzede eğitim etkinliklerinin öğrencilerin yazma becerilerine etkisi. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çiçek, Ö. & Saraç, E. (2017). Fen bilimleri öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarındaki yaşantıları ile ilgili görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 504-522.
- Dib, C. Z. (1988). Formal, non-formal and informal education: concepts/applicability. In Barojas, J. (Ed.). *Cooperative Networks Physics Education* (pp. 300-315). New York: American Institute of Physics.
- Erentay, N. (2013). Okul dışı doğa uygulamalarının 5. sınıf öğrencilerinin fene ilişkin bilgi, bilimsel süreç becerileri ve çevreye yönelik tutumlarına etkisi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Erten, Z. & Taşçı, G. (2016). Fen bilgisi dersine yönelik okul dışı öğrenme ortamları etkinliklerinin geliştirilmesi ve öğrencilerin bilimsel süreç becerilerine etkisinin değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 638-657.
- Gür, H., Güler, Z., Genç, C. B., Güngör Cabbar, B. & Karamete, A. (2023). 21. yy becerileri ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 215-232.
- Gürsoy Ataman, G. (2018). Fen öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları. *Electronic Turkish Studies*, 13(11), 623-649.
- Karademir, E. (2013). Öğretmen ve öğretmen adaylarının fen ve teknoloji dersi kapsamında "okul dışı öğrenme etkinliklerini" gerçekleştirme amaçlarının planlanmış davranış teorisi yoluyla belirlenmesi. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kubat, U. (2018). Okul dışı öğrenme ortamları hakkında fen bilgisi öğretmen adaylarının görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(48), 111-135.
- Laçın Şimşek, C. (2011). Okul dışı öğrenme ortamları ve fen eğitimi. İçinde Laçın Şimşek, C. (Ed.), *Fen öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları* (ss. 1-23). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Maden, S. (2012). Temel dil becerilerinin eğitimi açısından ders dışı (informal) etkinliklere yönelik öğretmen ve öğrenci tercihleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 42(196), 36-55.
- MEB (2023a). *2023 Eğitim Vizyonu*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB (2023b). *Okulum Eskişehir okul dışı öğrenme ortamları kılavuzu*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB (2023c). *Okulum Kars okul dışı öğrenme ortamları kılavuzu*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- MEB (2024). *Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Saraç, H. (2017). Türkiye’de okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yapılan araştırmalar: içerik analizi çalışması. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 60-81.
- Şen, A. İ. (2019). Okul dışı öğrenme nedir? İçinde Şen, A. İ (Ed.), *Okul dışı öğrenme ortamları* (2-18). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Tatar, N. & Bağrıyanık, K. E. (2012). Fen ve teknoloji dersi öğretmenlerinin okul dışı eğitime yönelik görüşleri. *İlköğretim Online*, 11(4), 883- 896.
- Ustabulut, M. Y. (2021). Türkçe öğretmeni adaylarının okul dışı öğrenme ile ilgili görüşleri. *Mavi Atlas*, 9(1), 232-249.
- Yavuz Topaloğlu, M. & Balkan Kıyıcı, F. (2018). Okul dışı öğrenme ortamlarında yürütülen etkinliklerin öğrencilerin sosyobilimsel konulara ilişkin görüşlerine etkisi: Organ bağışi ve GDO. *E- Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 36- 50.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Ek-1: Etkinlik Planı

Etkinlik Adı: Geçmişten Geleceğe Sanal Yolculuk

Sınıf düzeyi: 6

Tema: Bilim ve Teknoloji

Öğrenci sayısı: 30

Önerilen süre: 2 ders saati

Kazanımlar:

T.6.1.4. *Dinlediklerine/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir.*

T.6.1.11. *Dinledikleriyle/izledikleriyle ilgili görüşlerini bildirir.*

T.6.3.5. *Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.*

T.6.3.30. *Görsellerle ilgili soruları cevaplar.*

T.6.4.4. *Yazma stratejilerini uygular.*

T.6.4.11. *Yazdıklarını paylaşır.*

Okul dışı öğrenme ortamı: İstanbul Türk İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi

Etkinlikte kullanılan öğrenme yöntem, teknik ve stratejileri: Bilgi için dinleme stratejisi, not alma stratejisi, BİÖ tekniği.

ETKİNLİK ÖNCESİ

Öğretmenin Hazırlığı

Öğretmen, okul dışı öğrenme ortamı olarak belirlediği İstanbul Türk İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi'ni sanal olarak nasıl gezilebileceğini anlayabilmek ve öğrencilere etkinlik tasarlayabilmek için müzenin internet sayfasına girerek hazırlık yapar (<https://sanalmuze.gov.tr/muzeler/ISTANBUL-TURK-ISLAM-BIL-TEK-TAR-MUZESI/>,

erişim tarihi: 03.12.2023). Etkinlikleri tasarlayıp materyalleri hazırlar. Sanal geziye başlamadan önce öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirmek amacıyla aşağıdaki soruları sorar:

- Bilgisayar kullanarak vakit geçirmeyi seviyor musunuz?
- Bilgisayarla neler yapıyorsunuz?
- Daha önce bir yere gitmeden internet aracılığıyla gezi yaptınız mı?
- Nereyi gezdiniz?
- Sizce internet aracılığıyla hangi ortamlar gezilebilir?
- Müze nedir?
- Daha önce bir müzeye gittiniz mi? İçinde neler gördünüz?
- İnternet aracılığıyla bir müze gezilebilir mi?

Öğrencinin Hazırlığı

Müzenin ne olduğu ve işlevleri hakkında bilgi edinir. Ülkemizdeki önemli müzeleri araştırır. Sanal gezi öncesinde not defteri ve kalemını hazırlar.

ETKİNLİK SIRASI

Öğretmen, üstte sıralanan sorulardan sonuncusunu sorduktan sonra sanal müze kavramı hakkında bilgi verir. İstanbul Türk İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi'nin internet sayfasını açarak öğrencilere bu müzeyi sanal olarak gezeceklerini bildirir. Not olarak yazma yapacaklarından bahseder ve kalemlerini hazır bulundurmalarını ister. Öğretmen gezi boyunca anlatacağı eserler hakkındaki önemli bilgileri not etmeleri için öğrencilere ilk çalışma kâğıdını dağıtır.

Sanal gezi bittikten sonra öğrencilere tuttukları notlarla ilgili sorular sorulur. Hangi nesnelerin neden ilgilerini çektikleri üzerine konuşulur. Ardından öğrencilere ikinci çalışma kâğıdı dağıtılır ve yönergesine uygun olarak doldurmaları için zaman verilir. Çalışma kâğıdı doldurulduktan sonra söz almak isteyen öğrencilerden yazdıklarını paylaşması istenir.

Son çalışma kâğıdı öğrencilere dağıtılır ve öğrenciler şifreyi bulduktan sonra değerlendirme aşamasına geçilir.

ETKİNLİK SONRASI

Öğretmen, öğrencilerin sanal müze gezisiyle ilgili değerlendirme yapması için formları dağıtır. Formlar toplandıktan sonra etkinlik sonlandırılır.

Ek-2: Çalışma Kâğıtları

Çalışma Kâğıdı 1

Tanıtilen eserlerin dikkatinizi çeken özelliklerini not alınız.

Çalışma Kâğıdı 2

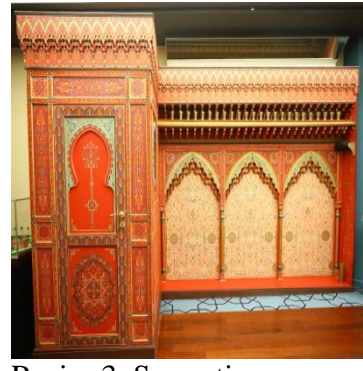
Aşağıdaki tabloda İstanbul Türk İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi'nde sergilenen nesnelere birkaçı yer alıyor. Bu eserlerin geçmişteki kullanım durumlarını ve şimdiki kullanım durumlarını yazınız. Nesnelere birini seçerek gelecekte nasıl görüneceği, ne amaçla kullanılacağı hakkındaki görüşlerinizi yazınız.

Resim 1. Mancınık

Resim 2. Tekne

Resim 3. Su saati

Geçmişte nasıl kullanıyordu?

Günümüzde nasıl kullanılıyor?

Gelecekte nasıl kullanılacak?

Çalışma Kâğıdı 3

Anlamları verilmiş sözcükleri bulmaca içinde bularak karalayınız. Karalanmayan harflerden oluşan şifreyi sayfa sonuna yazınız.

R	A	S	A	T	H	A	N	E
S	U	S	A	A	T	İ	O	K
A	S	S	T	R	O	P	P	Ü
İ	L	N	T	D	O	U	T	K
C	Ü	M	Ü	U	😊	S	İ	Ü
A	L	M	T	A	R	U	K	R
T	E	Ü	K	İ	Y	L	Ü	T
N	D	Z	I	R	H	A	A	D
İ	N	E	B	İ	L	İ	M	P
İ	M	O	N	O	R	T	S	A

1. Gözlemevi.
2. Gökbilimi.
3. Suyun düzenli biçimde su miktarının ölçüldüğü bir kabın içine veya kaptan dışarıya akmasına dayanan bir saat türü.
4. Doğal magnezyum silikat; Eskişehir taşı, aktaş, magnezit.
5. Buluş.
6. Üzerinde kuzey güney doğrultusunu gösteren bir mıknatıs iğnesi bulunan ve yön tespit etmek için kullanılan kadranlı araç; yön belirteci.
7. Gök cisimlerinin yüksekliklerini ölçmeye yarayan daire biçiminde araç.
8. Düzenli bilgi, ilim.
9. Sanat ve bilim eserlerinin veya sanat ve bilime yarayan nesnelerin saklandığı, halka gösterilmek için sergilendiği yer.
10. Hava ve deniz taşıtlarında, taşıta istenilen yönü vermeye ve belirli bir doğrultuda götürmeye yarayan hareketli parça.
11. Fizik biliminin ışık olaylarını inceleyen kolu.
12. Sarı renkli bir element; kibrit, sülf.
13. Savaşlardan ok, kılıç, süngü vb. silahlardan korunmak için giyilen, demir ve tel levhalardan yapılmış giysi; cebe.

ŞİFRE:

Ek-3: Ders Değerlendirme Formu

Ders Değerlendirme Formu

Sevgili öğrenciler,

Bugün sizlerle İstanbul Türk İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi'ni gezdik. 2008 yılında açılan müze, ülkemiz için önemli bir eğitim, kültür, sanat, bilim ve teknoloji merkezidir. Aşağıdaki maddeler hem müze hakkındaki görüşlerinizi hem de müze etkinlikleriyle ilgili görüşlerinizi almak için hazırlandı.

♥♥♥ = Çok beğendim

♥♥ = Beğendim

♥ = Az beğendim anlamlarına gelmektedir.

Maddelerde yazan cümlelere katılma durumunuza göre kutucuklara **X** koyunuz.

	♥♥♥	♥♥	♥
Sanal müze gezme fikrini beğendim.			
İstanbul Türk İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi ilgimi çekti.			
Müze gezisi sonrasında yapılan etkinliklerin konuşma becerime katkı sağlayabileceğini düşünüyorum.			
Müze gezisi sonrasında yapılan etkinliklerin dinleme becerime katkı sağlayabileceğini düşünüyorum.			
Müze gezisi sonrasında yapılan etkinliklerin yazma becerime katkı sağlayabileceğini düşünüyorum.			
Müze gezisi sonrasında yapılan etkinliklerin okuma becerime katkı sağlayabileceğini düşünüyorum.			
Müze gezisi sonrasında yapılan etkinliklerle yeni sözcük ve kavramlar öğrenebileceğimi düşünüyorum.			
Müze gezisi sonrasında yapılan etkinliklerin Türkçe dersine daha fazla ilgi duymamı sağlayacağını düşünüyorum.			
Bu etkinliklere benzer etkinliklere katılmak isterim.			

Bu ders hakkındaki görüşlerim:
